

BUTLLETÍ ELECTRÒNIC DE LA SOCIETAT CATALANA DE CIÈNCIA-FICCIÓ I FANTASIA

Tardor de 2011. Número 29

EDITORIAL

Aquest any en fa deu que la ciència-ficció s'havia de convertir en realitat

Aquest any, el 2011, ha fet deu anys de la data que va fer mítica una pel·lícula genial: *2001, una odissea de l'espai*.

Quan es va estrenar, el 6 d'abril de 1968, faltaven trenta-tres anys per al 2001 i la possibilitat d'una odissea espacial era perfectament plausible. Els anys seixanta havien marcat un ritme accelerat en la cursa espacial i, al tàndem Kubrick-Clarke, no els calia situar la seva aventura espacial al 2051 o al 2101 perquè el futur havia arribat. L'odissea semblava a tocar de la mà quan un any després vam veure en directe per la televisió l'arribada de l'home a la Lluna. Va ser una nit de juliol de 1969 quan Neil Armstrong trepitjava el terra de la Lluna. A la nau espacial hi havia també Collins i Aldrin. Era l'Apol·lo XI.

El 1969 tot era possible. Eren possibles els viatges regulars als planetes del nostre sistema solar, les cosmonaus prodigioses, les sofisticades estacions espacials, colònies lunars o marcianes. La ciència-ficció s'havia convertit en realitat.

En bona lògica, es pensava que els progressos en la navegació interplanetària havien de seguir el ritme imposat als seixanta, si hom establí un paral·lelisme amb els progressos que, en el seu moment, van tenir l'automoció, l'aeronàutica o l'electrònica.

***2001, una odissea de l'espai* va ser fruit de la col·laboració de dos genis**

inquestionats en el seu camp: l'escriptor anglès Arthur C. Clarke i el cineasta nord-americà Stanley Kubrick. Tres mesos més tard, el juliol de 1968, es publicava la novel·la de Clarke, amb el mateix títol de la pel·lícula.

L'impacte de *2001, una odissea de l'espai* va ser extraordinari i la pel·lícula, a més d'esdevenir objecte de culte de tota una generació, va quedar com una fita difícilment superable. Es podria dir que amb aquest film, la ciència-ficció havia arribat a la seva majoria d'edat i havia deixat de ser un gènere menor.

Al marge de la sòlida formació científica de Clarke, l'escriptor i el cineasta van buscar l'assessorament de dos experts, Frederick Ordway que treballava a l'Agència Espacial i Harry Lange membre de la Divisió de projectes de la NASA. El resultat és que tant l'Estació Espacial, com la nau Discovery com tots els ginys voladors, es mantenen actuals i són absolutament versemblants, en aquest 2011.

Però és evident que la previsió futurista de l'obra, pel que fa als avenços dels programes espacials, no es va acomplir. Deu anys després del 2001 no podem parlar de naus tripulades que, com la Discovery, es proposin explorar el nostre sistema solar i continua sent pura ciència-ficció hivernar una tripulació per a un viatge espacial de llarga durada. Tampoc no s'ha acomplert la predicció d'una base lunar com l'Estació Espacial U, ni és pensa en la seva construcció en un futur proper.

Això sí, el nom de Discovery, descobriment, és força conegut perquè ha servit per a batejar els transbordadors espacials de la NASA.

La ciència-ficció continua sent ciència-ficció, el projecte de Kubrick i Clarke va ser fruit de l'optimisme científic que inundava els anys seixanta i que va culminar amb el passeig per la Lluna de Neil Armstrong el 21 de juliol de 1969. I poca cosa més.

IN MEMORIAM

UN ANY SENSE EN TON CREUS

Ja fa un any que Ton Creus ens va

deixar. Era un bon amic, una bellíssima persona, un mestre vocacional i un excel·lent escriptor. Havia estat de sempre un lector apassionat i, el cuquet de la literatura, finalment el va mossegar i es va posar a escriure.

Vaig tenir la sort de presentar la seva segona novel·la, *El sot del cavall*, que va guanyar el Premi Ciutat de Badalona. A la novel·la es recrea una edat mitjana lluny d'encanteris i fantasia i ens mostra

com la saviesa i el treball són l'única màgia que permetrà als homes progressar i sortir del pou de la misèria i el dolor.

Abans havia publicat *Eren rossos?* i després encara van seguir *L'home del quiosc* i *La veïna del carrer Berlín*, que vam ressenyar en aquest butlletí.

***La veïna del carrer Berlín* és una novel·la policíaca ambientada a la Barcelona del futur, un futur no gaire llunyà, l'any 2054. La novel·la ens presenta una ciutat gairebé sense cotxes, de carreteres abandonades, zones sense llum, persones classificades electrònicament segons el seu nivell adquisitiu: de 10 a ST (sense sostre). En aquest escenari, el protagonista, en Max, es veu involucrat en l'assassinat d'una veïna seva i d'aquí ve el títol. Al llarg de la novel·la es va teixint una història d'intriga i misteris que atrapa el lector i el porta de sorpresa en sorpresa, conduït per la ploma destra d'en Ton Creus.**

T'enyorarem, Ton, però ens queden els teus records i les teves novel·les.

Montserrat Galícia

CRÒNICA

CF al centre de formació continuada Tres Roques

Per alguna estranya raó, hi

sol haver un desconeixement general de les activitats que duen a terme els centres de

formació continuada. Potser tenim tendència a pensar que es limiten a impartir cursos de reciclatge ja sigui de mecànica, de cuina, d'informàtica o d'allò que abans en deien "les quatre regles", però val la pena informar-se una mica perquè realment ens podem trobar amb alguna sorpresa agradable.

Al centre de formació continuada Tres Roques, a Mataró, aquest curs han organitzat un Taller d'Esriptura Creativa on una bona colla de persones han pogut aprendre, de manera pràctica i divertida, els trucs i les habilitats que es necessiten no només per a escriure amb mètode i correcció, sinó també la tècnica i el camí a seguir per a veure, finalment, la pròpia obra publicada. Una part important d'aquest curs han estat les xerrades agrupades sota el títol genèric "Un vermut amb..." on escriptors mataronins de diverses especialitats literàries han compartit experiències i inquietuds amb els alumnes. Aquests vermut els han protagonitzat Care Santos, novel·lista, Lola Casas, poetessa, i el darrer, que va tenir lloc el 18 de juny, es va dedicar ni més ni menys que a la literatura de ciència-ficció, i va estar a càrrec del prolífic i multipremiat tàndem format pel mataroní Guillem Sànchez i el cartagener radicat a Granada, Eduardo Gallego. Aquesta "estranya parella" escriu junta des de principis dels anys 90 i ha publicat 20 novel·les, incomptables relats i, fins i tot, alguns assaigs sempre en el camp de la CF. Han estat guardonats amb el premi Alberto Magno (1997), el Juli Verne (1997), el premi UPC (2008) i l'Ignotus (1998, 2002 i 2010).

Sempre és interessant conèixer de primera mà i amb paraules pròpies les raons que porten un autor a cultivar un cert gènere i, només començar la xerrada, Sànchez va deixar ben clares les seves: La ciència-ficció, a banda de ser un gènere original i imaginatiu, permet explorar les coses i els comportaments del món conegut des d'un punt de vista "exterior", i Gallego va arrodonir-les fent notar que qualsevol notícia, lectura o imatge real pot esdevenir una història fantàstica si un autor s'ho proposa.

Es va fer un repàs a la història de la CF, des de *Gilgamesh* i el *Frankenstein* de Mary Shelley, passant per l'aparició dels robots a la literatura i el surrealisme de Poe fins a arribar a autors més actuals com ara Stephen King, responsable, segons els oradors, de la professionalització de l'escriptura.

Ambdós autors van coincidir en la gran influència que té actualment el cinema sobre la literatura: Les obres clàssiques de qualsevol gènere, només

són “representables” després d'una intensa intervenció per part dels guionistes mentre que, actualment, sembla que la tendència és escriure directament de manera “visual”.

També es va fer incidència en la importància que té la CF a l'hora d'explicar ciència al públic en general i, sobretot, als alumnes (Gallego és professor universitari i se li nota!) i en la necessitat de separar el concepte de CF, que ha de tenir sempre una base de ciència, del de paraciència que, en la seva opinió, només agrupa una sèrie de mentides convenientment envernissades amb una capa científica.

El públic assistent va intervenir amb observacions i preguntes gairebé des del principi de la xerrada i així van provar d'entendre com dues persones tan diferents poden arribar a escriure plegades sobretot tenint en compte que la tècnica de cadascun d'ells és aparentment oposada a la de l'altre. Gallego escriu amb paper i ploma la qual cosa diu que li permet seguir millor el ritme del seu pensament i fa i refà un esborrany i un altre; Sánchez, en canvi, escriu directament a l'ordinador i procura que la primera versió ja s'assembli al màxim a la definitiva. Tots dos reconeixen, però, que és fàcil apartar-se de la idea inicial a mesura que avança l'escriptura i que un factor molt important és saber eliminar tot allò que al final resulti superflu o redundant, en això estan d'acord amb la teoria de Stephen King segons la qual el segon esborrany ha de ser, com a mínim, un 10% més curt que el primer.

La conversa va anar derivant cap a temes més pràctics com ara quina ha de ser la manera de presentar la pròpia obra a un editor, la importància que pot arribar a tenir el fet que les primeres pàgines "enganxin" o no, la conveniència de tenir un agent literari, i les moltíssimes oportunitats que pot arribar a donar el fet de guanyar un concurs, tot plegat encaminat a fer que els futurs autors presents a l'acte puguin accedir al que és el seu principal dret: Ser llegits!

Des d'aquí volem felicitar l'organitzador d'aquest taller, en Jordi Lopesino, que ha demostrat ser un gran professional i a qui agraïm també la fotografia que il·lustra aquesta crònica.

b.a.

NOTÍCIES

CONVOCAT EL PREMI UPC DE

NOVEL·LA

Com cada any des de 1991 la Universitat Politècnica de Catalunya convoca el seu premi de novel·la curta de CF alhora que anuncia que a partir d'aquesta convocatòria el premi passarà a ser biennal. Vet aquí les bases per a participar-hi. Animeu-vos!

Bases de la convocatòria (2012)

1. Poden optar al premi les narracions inèdites que es puguin enquadrar dins del gènere de la ciència-ficció.

2. Les obres, escrites en català, castellà, anglès o francès, s'han de presentar per duplicat i mecanografiades a doble espai, i han de tenir una extensió aproximada d'entre 70 i 115 fulls de 30 línies de 70 caràcters (entre 150.000 i 240.000 caràcters). No es retornaran els originals rebuts.

3. L'autor o autora ha de signar la narració amb un lema o pseudònim i ha d'adjuntar un sobre tancat que contingui les dades següents:

Nom complet, número d'identificació personal (DNI o similar), adreça completa, telèfon o fax de contacte i adreça electrònica.

A la part exterior d'aquest sobre s'ha de fer constar el títol de la narració i el lema o pseudònim de la signatura. Els membres de la UPC han d'assenyalar aquesta condició a l'exterior d'aquest sobre amb la indicació següent: "Membre UPC".

4. Els originals s'han de trametre al:

Consell Social de la UPC

Edifici Til·lers

Jordi Girona, 31

08034 - Barcelona

Tel. 93 401 63 43 - Fax: 93 401 77 66

consell.social@upc.edu

En el sobre s'ha d'indicar clarament:

Premi UPC de Ciència-Ficció 2012

5. El termini de presentació dels originals de l'edició de 2012 s'acaba el 13 de gener de 2012. La decisió del jurat, que serà inapel·lable, es farà pública abans que acabi l'any 2012.

6. El jurat estarà format per membres PDI de la UPC i persones de fora de la

UPC, tots ells vinculats al món de la ciència-ficció.

7. D'acord amb l'opinió del jurat, es concedirà un premi de 6.000 euros i, si el jurat ho creu adient, una menció especial de 1.500 euros. Opcionalment es podrà concedir també una menció de 1.500 euros a la millor narració presentada per un membre de la UPC.

8. El premi es pot declarar desert.

9. El fet que l'autor o autora presenti l'obra al concurs pressuposa que en garanteix l'autoria i l'originalitat. La UPC queda totalment exempta de cap responsabilitat si no es compleix aquesta garantia.

L'autor o autora és responsable d'inscriure l'obra al Registre de la Propietat Intel·lectual i dels efectes que es poden derivar de no fer-ho.

10. El fet que l'autor o autora presenti l'obra al concurs pressuposa que en consent la divulgació si és premiada.

Les persones que guanyen els premis i mencions cedeixen a la UPC tots els drets d'explotació de la primera edició de l'obra en les llengües catalana i castellana, i renuncien a qualsevol remuneració econòmica procedent de la primera edició de l'obra, tret de l'import del premi. En especial, cedeixen el dret de transformació de l'obra, incloent-hi la traducció al castellà i/o català, si s'escau.

Els autors o autores tenen l'obligació de signar els documents que siguin necessaris per formalitzar la cessió de tots els drets d'explotació.

11. La novel·la guanyadora serà publicada per la UPC si hi ha acord amb alguna editorial.

12. La participació en el Premi UPC de Ciència-Ficció 2012 implica l'acceptació d'aquestes bases.

Barcelona, juny de 2011

*** * * * ***

**VINTENA
TER-CAT!**

**Com aquell qui no
vol la cosa, els
organitzadors de**

les Ter-Cat no perden la il·lusió per a organitzar trobades arreu del territori. Aquest cop la reunió va tenir lloc per tercera

vegada a les comarques lleidatanes, concretament a Granyena de les Garrigues on, a banda de l'incomparable marc que ofereix el poble, l'organització es va lluir preparant la trobada.

La jornada es va anant desenvolupant, com ja és costum, segons la planificació prevista: trobada a la plaça de Catalunya (Plaça del Triangle pels locals), passejada pel centre històric de la població i primeres copes i vermutos al bar de la piscina. Allà es van acabar de reunir els 18 assistents previstos inicialment per a la jornada provinents de comarques com el Vallès Occidental, l'Anoia, el Barcelonès, les mateixes Garrigues, a més d'uns quants assistents locals, majoritàriament de l'Associació de Joves de Granyena, i de l'extremeny Victor Blanco que va aprofitar l'avinentsa per a presentar el seu llibre *Noches de suburbio* de temàtica postapocalíptica i finalista del premi Minotauro.

En aquesta ocasió el dinar va ser casolà la qual cosa va facilitar encara més de l'habitual les diferents xerrades o tertúlies que, aquest cop, van ocupar-se principalment de sèries actualment en boga com ara Juego de Tronos o Malaz i, com sempre, d'autors i obres propis de la literatura fantàstica tant autòctons com forans.

Els plats forts de la trobada foren la presentació ja esmentada del llibre *Noches de suburbio* i la del joc de cartes *Talismans*, ideat pel contertulià, esperantista i amic de la SCCFF Abel Montagut, que ja té enllestida la versió del joc en esperanto i gairebé acabada la versió en català.

La propera trobada és, en principi, prevista per a finals de setembre o primers d'octubre.

*** * * * ***

Número 5 de CATARSI

Després del monogràfic dedicat a l'autor basc José Antonio Cotrina, CATARSI torna amb el número 5 a la seva filosofia habitual i ho fa sota una fantàstica portada obra de Mònica Carrión.

Resumim aquí el contingut d'aquest número:

Les celebracions de la fi del món (Pablo Dobrinin) - Uruguai

Beneïda (Néstor Darío Figueiras) - Argentina

Què és l'Associació de relataires en català? (Sílvia Romero) - Catalunya

El millor amic (Enrique Díaz) - Catalunya

Horror Vacui (Guim Valls) - Catalunya

La missió de la Marlene (Patricia Muñoz) - Catalunya.

Si bé podeu trobar CATARSI a les llibreries especialitzades, els editors recomanen que demaneu la revista via Internet o bé, encara millor, que us hi subscriuiu i així la podreu rebre directament a casa sense cap problema logístic.

Adreceu-vos a: <http://www.catarsi.cat>

*** * * * ***

CONVOCAT EL XIV PREMI MANUEL DE PEDROLO, CIUTAT DE MATARÓ

Encara que amb un parell de clàusules una mica "curioses", l'Ajuntament de Mataró torna a convocar el premi Pedrolo. Vet aquí les bases:

Ajuntament de Mataró
Institut Municipal
d'Acció Cultural

BASES XIV PREMI DE NARRATIVA DE CIÈNCIA-FICCIÓ MANUEL DE PEDROLO, CIUTAT DE MATARÓ

ELS TREBALLS

- 1. S'estableix com a única categoria la de novel·la curta.**
- 2. S'admetrà un sol relat per autor, no podent-hi participar els autors premiats a les quatre edicions anteriors.**
- 3. Les obres concursants han de ser originals, inèdites, no premiades en cap més concurs i escrites correctament en català. Queden excloses les adaptacions de tota mena i les presentades a d'altres concursos pendents d'adjudicació o divulgades en altres llengües o mitjans de difusió.**

PRESENTACIÓ DELS TREBALLS

- 4. Els originals, de tema lliure, amb un sol relat unitari, de ciència-ficció, han de tenir una extensió entre 150 i 200 pàgines numerades, cadascuna de les quals ha de ser de 2100 caràcters, inclosos els caràcters en blanc, escrites a una sola cara a doble espai amb un cos de lletra del 12. Excepcionalment el jurat podrà acceptar una obra que no estigui dins els límits fixats sempre que el nombre de pàgines no es desviï del 10% en més o menys de les fixades en aquest mateix punt.**
- 5. Els originals s'han de presentar impresos en paper, per quintuplicat, acompanyats d'una còpia en suport informàtic.**
- 6. Les obres es presentaran sense signar, sota pseudònim, amb títol. Dins del mateix sobre s'inclourà un CD o DVD amb el relat escrit en processador de text, corregit a punt per a ser editat, amb el benentès que l'editorial farà les adaptacions pertinents d'acord amb els criteris de la col·lecció, i un segon sobre tancat amb el nom, l'adreça, el número de telèfon, una fotocòpia del document d'identitat i qualsevol altra dada que l'autor vulgui fer constar.**
- 7. Els treballs concursants s'han de presentar al registre de l'Institut Municipal d'Acció Cultural, carrer de Sant Josep núm. 9 08302 - Mataró, entre els dies 14 i 18 de maig de 2012, indicant en el sobre XIV Premi de Narrativa de Ciència-ficció, Manuel de Pedrolo, Ciutat de Mataró.**

EL PREMI

- 8. El premi és dotat amb 2.500 euros. El premi està subjecte al que determini la normativa fiscal vigent en matèria de premis.**

EL JURAT

- 9. El jurat estarà format per :
Miquel Barceló Garcia, que actuarà de president**

Antoni Munné-Jordà en representació de Pagès editors

Eloi Puig Julià a proposta de la Societat Catalana de Ciència-ficció i Fantasia

Jordi Dòria Estrany i Antoni Segarra i Torres a proposta del grup organitzador de les Trobades de Ciència-ficció de Mataró.

Actuarà de secretària la directora de la Biblioteca Pompeu Fabra de Mataró.

10. Les decisions del jurat seran inapel·lables. El premi podrà declarar-se desert, però no repartir-se entre dues o més obres.

11. El jurat elevarà el seu veredicte al president de l'Institut Municipal d'Acció Cultural a fi que aquest adopti l'acord d'atorgament del premi per l'òrgan que correspongui.

LLIURAMENT DE PREMIS

12. La proclamació del veredicte es produirà abans del dia 21 de setembre de 2012 i l'atorgament dels premis tindrà lloc en una de les dependències gestionades per l'Institut Municipal d'Acció Cultural. La data i el lloc concret es faran públics amb suficient antelació.

PUBLICACIÓ DELS TREBALLS

13. L'Institut Municipal d'Acció Cultural acordarà l'edició de la novel·la premiada a la col·lecció de Ciència-Ficció de Pagès editors. A la portada del llibre es farà constar, a més a més del títol de la novel·la i el nom de l'autor, la seva condició d'obra guanyadora del Premi de Narrativa de Ciència-ficció, Manuel de Pedrolo, Ciutat de Mataró.

14. La quantia del premi inclou els drets d'autor dels 1.500 primers exemplars, que l'autor de l'obra premiada cedeix a l'IMAC. En cas de posteriors edicions Pagès editors negociarà directament amb l'autor les condicions. L'editor establirà un contracte d'edició amb l'autor.

RETIRADA D'ORIGINALS

15. Els originals dels treballs que no siguin premiats podran ser retirats de l'Institut Municipal d'Acció Cultural pel seu autor o representant autoritzat, entre els dies 1 i 5 d'octubre de 2012. En cas de no fer-ho s'entendrà que hi renuncien. Posteriorment es procedirà a la seva destrucció.

FINAL

16. La participació en aquest concurs comporta, per part dels autors de les obres presentades, l'acceptació íntegra d'aquestes bases i condicions generals, així com de les obligacions que se'n deriven, especialment pel que fa a la cessió a favor de l'IMAC dels drets d'autor consistents en la

reproducció, publicació, divulgació i venda dels 1.500 exemplars de les obres premiades.

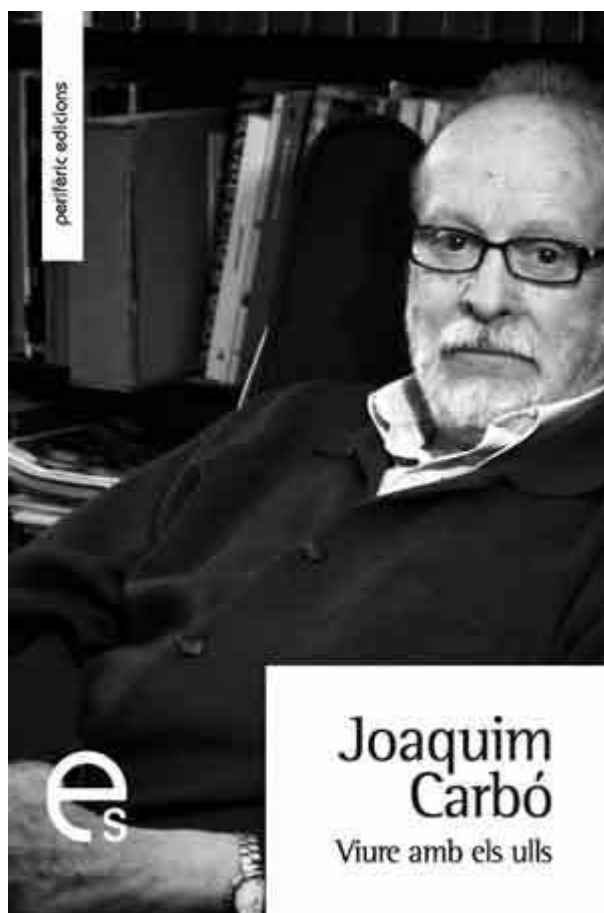
17. Els autors de les obres premiades autoritzen l'IMAC a la confecció de tríptics, notes i altres documents en qualsevol suport (paper, telemàtic, audiovisual, etc.), per donar a conèixer les obres.

18. La interpretació de les presents bases correspon al President de l'IMAC, si bé i per qüestions relacionades amb els treballs, la seva presentació i el veredict del jurat, es podrà consultar a aquest de forma prèvia.

19. L'atorgament del premi quedarà supeditat a l'existència de crèdit adequat i suficient a la partida del pressupost que s'aprovin per l'Ajuntament de Mataró i els seus Organismes Autònoms per a l'exercici 2012.

20. La publicació de l'obra guanyadora quedarà supeditada a l'existència de crèdit adequat i suficient a la partida del pressupost que s'aprovin per l'Ajuntament de Mataró i els seus Organismes Autònoms per a l'exercici 2013.

LLIBRES

Viure amb els ulls

Joaquim Carbó
Perifèric Edicions, 2011

Perifèric Edicions, dins de la col·lecció "Escriptures" dirigida per Xulio Ricardo Trigo, ha publicat *Viure amb els ulls*, unes memòries de Joaquim Carbó, on d'una manera sincera, amb una prosa àgil i directa, fa un repàs a la seva vida i ens explica com es va sentir atret per l'escriptura.

Viure amb els ulls es divideix en quatre grans apartats: La guerra, El carrer, La vida civil i L'ofici i Carbó ens hi va narrar els orígens familiars, la seva infantesa, la guerra civil, l'estada a

Caldes de Malavella, la seva joventut i, finalment, la seva vocació

d'escriptor i la seva relació amb diferents personatges del món cultural barceloní i català. També reflexiona sobre la seva relació amb els diferents editors a través dels anys i sobre la seva decepció davant l'actual panorama editorial a casa nostra.

No caldria recordar aquí, però ho farem, que Joaquim Carbó és un dels autors més llegits en català. Un autor amb una trajectòria literària ben consolidada, amb llibres com *La casa sota la sorra*, *La colla dels deu*, que compten amb desenes d'edicions. Ha guanyat nombrosos premis literaris adreçats a nois i noies, Folch i Torres, 1969; Joaquim Ruyra, 1981; Crítica de Serra d'Or, 1980 i 1992; de la Generalitat, 1982 i també a adults com el Víctor Català, 1964; Joan Santamaria, 1965; Recull, 1966 i, amb Ofèlia Dracs, *La sonrisa vertical*, 1980.

L'octubre del 2007 la Societat Catalana de Ciència-Ficció i Fantasia va celebrar el segon encontre a Vilanova i la Geltrú, per commemorar el desè aniversari del primer encontre i el naixement de la societat. En el marc d'aquesta trobada es va celebrar una sessió d'homenatge als escriptors veterans de la ciència-ficció catalana, entre aquest escriptors hi havia Joaquim Carbó. Es va glossar la seva novel·la, una obra paradigmàtica del gènere al nostre país, *Calidoscopi de l'aigua i del sol*.

A *Calidoscopi*, l'experimentació en la fusió nuclear a la fi del segle posa en perill el món: es produeix la descongelació dels casquets polars i l'any 2000 la major part del país queda coberta per les aigües, llavors la gent ha d'iniciar una nova vida. La novel·la, publicada el 1979, conté una crítica sobre el model de societat que ens abocava al canvi climàtic i convidava el lector a reflexionar-hi.

Tornant a *Viure amb els ulls*, podríem concloure dient que és un llibre de memòries escrit de manera sentida i honesta que ens apropa més a la persona de Joaquim Carbó. Una lectura del tot recomanable.

MG

*** * * * ***

Retorn a la terra

**Santiago Baró
Col·lecció L'Odissea, Editorial Estrella
Polar, 2011**

La novel·la de Santi Baró, l'escriptor d'Olesa de Montserrat, ens parla d'una terra futura on els devastadors efectes del canvi climàtic van malmetre la capa d'ozó i van obligar la gent a viure sota el mar, en ciutats submergides, per a protegir-se dels raigs solars.

Quan comença l'acció de la novel·la, a l'any 3.657, la capa d'ozó de la Terra ja s'ha restablert i els protagonistes, en Gin, la Sira i el professor Albert, es disposen a fer una expedició de vint-i-quatre hores a l'antiga ciutat de

Barcelona. Durant els més de mil anys que la humanitat havia abandonat ciutats com Barcelona, no es tenia cap notícia del que havia passat a la terra.

Aquesta novel·la és la segona de la trilogia fantàstica de les ciutats submergides encetada amb *El noi que tenia mil anys* i, segons l'autor, forma part d'una trilogia, futurista, sobre la vida humana al fons marí, però cada novel·la és del tot independent pel que fa a argument i personatges.

En resum, *Retorn a la terra*, de Santi Baró, és força recomanable, es llegeix de gust, està ben escrita i segur que agradarà al públic juvenil al qual va destinada i als lectors de ciència-ficció. I, per descomptat, té una qualitat literària superior a moltes novel·les de tapa dura i portada cridanera d'autors estrangers que no aporten res que no s'escrigui en català, però que semblen enlluernar els nostres editors.

MG

*** * * * ***

El retorn del Jove Príncep

**A. G. Roemmers
Editorial Bromera, 2011**

El 1943 Antoine de Saint-Exupéry va

publicar *El Petit Príncep*. Aquesta joia de la literatura universal, ens parla de la trobada d'un nen i un aviador -el mateix Saint-Exupéry.

El nen explica la seva història a l'aviador: Prové de l'asteroide B 612, ha passat per set asteroides més on ha conegut diversos personatges tot buscant amics i finalment ha arribat a la Terra.

El mateix autor va il·lustrar el conte amb unes aquarel·les que formen part de l'obra d'una manera indestriable. Qui s'imagina un altre Petit Príncep que el jove rosc vestit amb tons color pastel? Diuen que l'obra ha estat traduïda a més de cent vuitanta llengües. Fins i tot hi ha un museu dedicat al Petit Príncep a Hakone al Japó.

Pel que sembla, l'obra de Saint-Exupéry, també ha estat objecte de múltiples versions i imitacions més o menys reeixides. Ara, és l'escriptor argentí Alejandro Roemmers qui s'atreveix de nou amb el Petit Príncep i ens ofereix *El retorn del Jove Príncep*, traduïda al català per Eduard Castanyo.

A l'obra de l'escriptor argentí, un viatger que travessa amb cotxe la Patagònia, es troba un adolescent a la carretera. El viatger recull el jove que resulta ser el nostre petit príncep de l'asteroide B 612, que ha crescut i ha decidit tornar a la Terra. Hi ha, però, moltes coses del nostre planeta que no entén i tractarà de buscar les respostes.

Com succeïa en el precedent de l'autor francès, la travessia donarà peu al diàleg entre el jove i el viatger. Els dos parlaran de temes transcendentals com la pèrdua de la il·lusió, la recerca de la felicitat, la culpa, la generositat o l'amor.

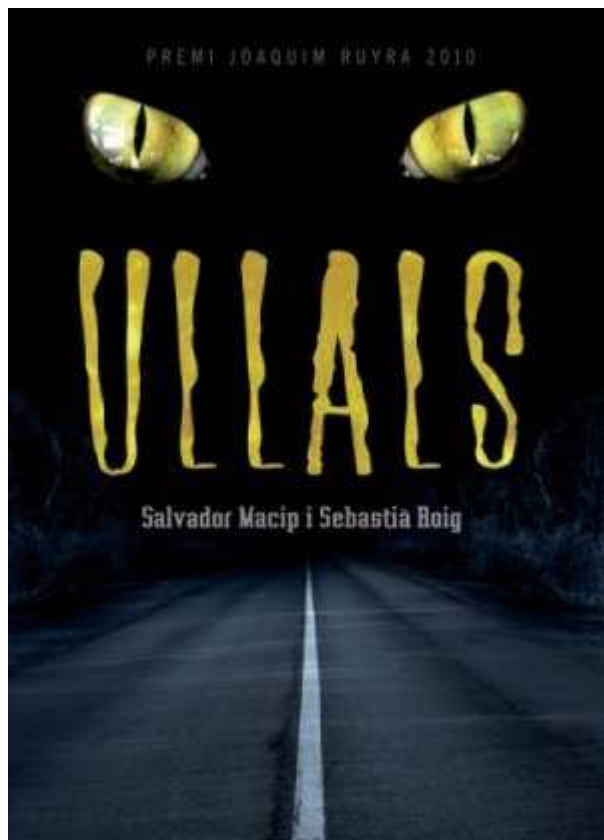
Alejandro Roemmers, referint-se a la seva obra va assenyalar que no es tractava d'una continuació argumental, sinó espiritual del conte de Saint-Exupéry.

Després d'un estiu ple de maldecaps pel difícil tràngol que travessa l'economia mundial -i que sempre paguem els mateixos- i de diversos aldarulls i malestar general a diferents parts del món, us convidem a llegir *El retorn del Jove Príncep* i a comprovar *motu proprio* si la lectura us resulta

reconfortant per afrontar el nou curs.

MG

* * * * *

Ullals

Salvador Macip i Sebastià Roig
Premi Joaquim Ruyra 2010
Editorial Lluna Roja, 2011

L'escriptura a quatre mans contradiu la més elemental norma de la suma: No cal sumar pomes amb pomes per tenir més pomes, podem sumar un Roig i un Macip i tindrem... una sorpresa!

I és que no és el primer cop (i esperem que no sigui l'últim) que els nostres companys i malgrat tot amics, Sebastià Roig i Salvador Macip, obliden els seus propis estils i temàtiques i s'endinsen en una aventura conjunta fantàstica i

absolutament sorprenent.

L'argument, tret d'una notícia publicada l'any 2006, ens faria témer, a priori, una novel·la per a joves amb un d'aquells finals moralitzants i educatius tan típics dels clàssics per a jovent d'una certa època. I és que, llegir que el protagonista és el típic noi ric i aviciat a qui son pare envia a una mena de "campaments" dedicats a la reeducació de joves conflictius per veure si en pot fer alguna cosa de profit, no sembla, sincerament, massa prometedor, però des de la primera pàgina ja ens adonem que som al segle XXI i que ja podem anar abandonant els vells tòpics si volem entendre-ho i gaudir de tot plegat.

En Vicent, el protagonista, al principi de la història és un adolescent odiós i repel·lent però no pas més odiós i repel·lent que qualsevol veí, nebot o fill de conegut (que amb els propis ens hi mirem!) que haguem vist créixer en aquest ambient consumista i regalat que envolta molts joves avui dia. S'encara, sense saber-ho, a unes "vacances" ben diferents de les que ha tingut fins ara, però ja diuen que la ignorància és atrevida i el noi s'entesta a

fer la seva en un entorn molt estrany.

Si ho volguéssim resumir en dues paraules potser serien acció i misteri.

Acció és el que més hi ha en aquest llibre. Hi ajuda una mica l'estructuració de l'obra en capítols molt curts i distribuïts en set parts, una per cada dia que dura l'experiència. Tot sembla que va molt de pressa. El lector arriba al final de cada part (de cada dia) amarat de la mateixa sensació d'esgotament físic i mental amb què hi arriba el protagonista. En cada interval de només 24 hores passen tantes coses i tan diferents que s'arriba a entendre en primera persona el significat de l'adjectiu "trepidant" però és difícil abandonar la lectura perquè, com hem dit, la segona paraula definidora és "misteri" i la barreja de l'una i l'altra té un resultat addictiu.

Tots els personatges estan molt ben definits, els companys de campament d'en Vicent, en Cesc i l'Ariadna són, aparentment, dos ex-odiosos, ex-repel·lents en vies de reforma cadascun amb la seva pròpia filosofia de tot plegat. De la resta no en sabem el nom, només els malnoms que els posa el protagonista només en veure'ls i que resulten prou definidors per ells mateixos: la Madonna, en Clint, i el Capità, els responsables del campament. El protagonista real és, però, l'entorn. Un bosc feréstec i els seus habitants naturals, els senglars.

No volem donar més pistes sobre l'argument. Creiem que amb el que hem dit fins ara cadascú es pot fer una composició de lloc i... equivocar-se de mig a mig!

El final és prou sorprenent per a tornar a començar el llibre per veure on és que se'ns ha escapat alguna cosa.

El llibre és del tot recomanable i no només per al "jovent". Està ben pensat, ben escrit, ben editat; ho té gairebé tot excepte...

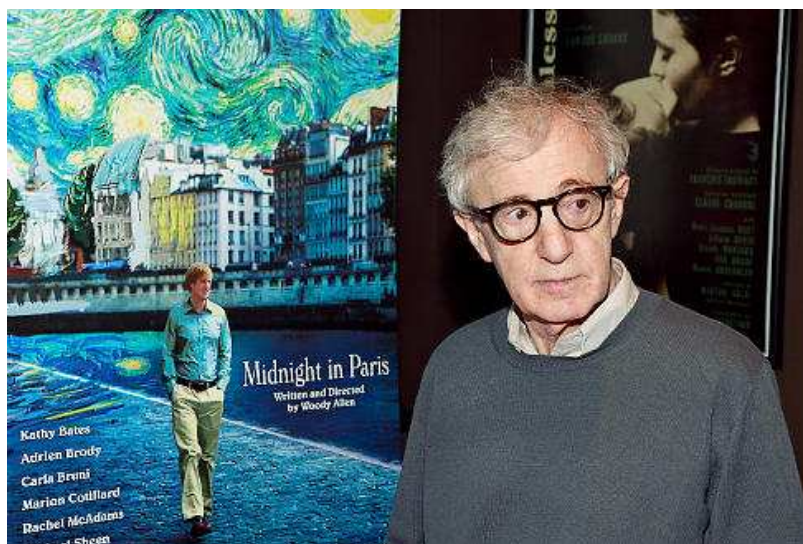
Sí, és clar, sempre hi ha d'haver un però:

El títol i, sobretot, la portada han fet que a les llibreries aquesta obra s'arregleri amb les novel·les de vampirs ara tan de moda entre la població adolescent. Això pot portar (i sabem de què parlem...) a algun malentès seguit de la corresponent decepció per part del lector. Potser s'hauria d'haver tingut en compte aquest detall i afegir al llibre una d'aquestes bandes que solen proclamar el número d'edicions venudes o els premis obtinguts, però que digués: "CREPUSCULARS", ABSTENIU-VOS!

De cor recomanem que aquesta observació es tingui en compte en futures edicions.

b.a.

CINEMA

Midnight in Paris

Woody Allen, 2011.

Després de la celebrada incursió de Woody Allen (Allan Stewart Konigsberg..., quina obstinació dels artistes a canviar-se el nom!) al gènere

negre amb *Match Point* (2005), els afeccionats a la ciència-ficció podem gaudir d'aquest film en què el cineasta novaiorquès utilitza el recurs dels viatges en el temps. Allen, que filma una pel·lícula cada any des de 1965, s'ha dedicat en els últims anys, amb més o menys solvència, a retre un petit homenatge a ciutats europees: Londres, a *Match Point*; Barcelona, a *Vicky Cristina Barcelona*; París, a la que aquí es ressenya, o Roma, a la que es projectarà el 2012. Pel que fa a l'ambientació, *Midnight in Paris* destil·la amb exquisidesa la llum, el color i les melodies de la ciutat francesa.

El personatge principal de la trama, un benestant guionista de Hollywood que aspira a escriure novel·les, viatja a diferents èpoques pretèrites, sense cap altra màquina del temps que un cotxe al qual entra mentre circula per un carreró al cor de París. Retrocedeix als anys vint, on coincideix amb Scott Fitzgerald, Picasso, Buñuel, Dalí (obsessionat amb els rinoceronts) i Hemingway, entre d'altres, tot entrellaçant el present amb les peripècies festives i etíliques dels artistes del passat.

Un altre salt temporal trasllada l'aspirant a escriptor a la *Belle Époque*, al final del segle XIX, al bell mig de Montmartre, al cabaret Moulin Rouge amb ballarines de cancan i celeberrims artistes: Lautrec, Degas, Gauguin i... fins i tot un saltiró temporal esporàdic ens du un secundari a la cort de Versalles, com a nota còmica de les que sovintegen a les pel·lícules de Woody Allen.

Els salts del present al passat i viceversa permeten explorar la paròdia en què

consisteixen algunes relacions humanes, com ara la relació del protagonista amb la seva promesa i els pares d'aquesta o, especialment, amb un amic de la parella amb el qual el cineasta s'acarnissa per fer aflorar el component més sarcàstic de la història.

Però és en el viatge temporal a la *Belle Époque* allà on Allen, orfebre del guió, fa servir una conversa entre els protagonistes per transmetre la idea més important que plana sobre el film. És el moment màgic en què l'espectador s'adona que tot plegat no és més que una metàfora per a fer-nos veure la fal·làcia que és la sensació universal, però genuïnament humana, que qualsevol temps passat va ser millor.

Jordi de Manuel

* * * * *

Paul

Greg Mottola, 2011

Probablement qui ara llegeix aquestes línies algun cop ha anat a veure un film a cegues, sense saber què es trobaria; potser ha escollit la pel·lícula perquè era la que feien a l'hora més adequada o,

senzillament, perquè cap altre títol dels que es projectaven al cinema on acostuma a anar no li acabava de fer el pes... Podria ser també que aquesta pel·lícula, vista amb incertesa o a contracor, l'hagi sorprès gratament i que si ho hagués sabut l'hauria triada sense reserves. Aquest és el cas, per a qui escriu aquesta ressenya, de *Paul*.

Dos amics anglesos -un escriptor de novel·les gràfiques de ciència-ficció i el que les il·lustra- viatgen a Estats Units, al *Comic-Con*, la trobada internacional més important de còmic i ciència-ficció que se celebra a San Diego des de 1970, un viatge que han preparat a consciència i per al qual han estat estalviant tota la vida. Lloguen una caravana per desplaçar-se al llarg i ample del país fent un recorregut -un pelegrinatge- pels indrets més rellevants on s'han vist OVNI -sense oblidar, evidentment, l'Àrea 51- i han tingut lloc presumptes abduccions. Pel camí, però, ensopeguen amb Paul, un extraterrestre molt

peculiar que s'acaba d'escapar d'una base militar en la qual estava confinat. Aviat se'ls uneix, segrestada involuntàriament, la filla d'un cristià fonamentalista..., i fins aquí el que es pot explicar d'aquesta boja *road movie*.

El film és irreverent, divertit i incorrecte políticament. Des del començament fins al final està farcit de referències i picades d'ull al cinema de ciència-ficció més comercial: *ET*, *Stars War*, *Star Trek*, *Encontres a la tercera fase*, *Homes de negre*, *Expedient X...* És una mirada complaent al *freakisme* d'aquest món i ret homenatge, sense dissimular, a Steven Spielberg. El ritme i l'humor, malgrat la previsibilitat de moltes escenes, no decauen. Però, sobretot, *Paul* és també una clatellada contundent i ben donada a la colla del *Tea Party*, a la Nord-Amèrica més profunda, retrògrada i fonamentalista.

Fóra interessant, perquè seria un bon termòmetre de tolerància i autocrítica, saber l'acceptació que el film britànic acabarà tenint als Estats Units.

JdM

* * * * *

El origen del planeta de los simios

R. Wyatt, 2011

El planeta de los simios
(F.J. Schaffner,

1968), un clàssic de ciència-ficció inspirat en la novel·la distòpica amb el mateix nom del francès Pierre Boulle, és un film que ningú no s'hauria de perdre (i no solament pel final). La pel·lícula comença amb l'escena d'una

nau espacial que es desplaça a una velocitat superior a la de la llum. El vehicle, suposadament, porta els tripulants a un planeta desconegut 2000 anys després d'haver partit cap a una destinació incerta, un viatge de poc més d'un any, per a ells. La nova pel·lícula estrenada el 2011, per tant, se situa al nostre present, dos mil·lennis abans dels esdeveniments del film clàssic de 1968.

Deixant de banda l'efectivitat de la posada en escena, la caracterització extraordinària dels ximpanzés, orangutans i goril·les, els seus moviments i, sobretot, les seves expressions semihumanes, el film explora les fronteres de la bioètica. Els límits ètics de la ciència, en el marc de la curació de la malaltia d'Alzheimer, l'ús de virus terapèutics i els assajos amb animals i persones, tot això plana al llarg de la trama. El film denuncia la deshumanització -context en el qual el terme resulta molt apropiat- de les grans indústries farmacèutiques i l'espectador aviat empatitza amb Cèsar, el ximpanzé que al llarg del film, amb la seva mirada intel·ligent i emocionada, observa i dissectiona les misèries de la nostra espècie.

Després de les escenes amb més acció al pont del Golden Gate, arriba l'escena final, amb la panoràmica de San Francisco des de dalt de les sequoies, però cal no aixecar-se de la butaca; entremig dels crèdits s'explica gràficament allò que probablement s'esdevindrà amb l'espècie humana, la qual cosa permet relacionar el film actual amb el clàssic que l'origina (malgrat que hi ha una certa contradicció amb les últimes paraules de Charlton Heston, coherents amb el context de guerra freda en què es va realitzar la pel·lícula els anys seixanta).

Després del fallit *remake* de Tim Burton el 2001, *El origen del planeta de los simios* és una preqüela efectiva, una història que estimula a visitar, quaranta-tres anys més tard, la pel·lícula mare, la magnífica distopia dirigida per Franklin J. Schaffner.

JdM

CÒMIC

5 por Infinito

**d'Esteban Maroto
Glénat, 2011**

Glénat acaba de publicar una reedició de luxe d'un dels còmics més emblemàtics de la ciència-ficció espanyola. Es tracta de *5 por Infinito* del dibuixant i guionista Esteban Maroto, editat per primer cop l'any 1968 per Selecciones Ilustradas.

***5 por Infinito* va ser, en el seu moment, un dels primers intents de fer un còmic de ciència-ficció per a un públic adult**

encara que fos només pel vestuari dels personatges femenins que intentaven arribar al màxim permisible per la censura franquista, o per les insinuacions eròtiques d'alguns episodis.

Cadascun dels diferents episodis té argument independent però relacionats entre si per la continuïtat dels mateixos personatges, cinc humans, Aline, Altar, Hidra, Orion i Sirio, reclutats per l'extraterrestre Infinit amb la finalitat d'ajudar a impartir justícia en un univers una mica massa violent i egoista per al gust de l'alienígena.

En el fons, però, la sèrie és deutora del model imposat pel clàssic nord-americà *Flash Gordon* d'Alex Raymond, que imposa el predomini de l'aventura exòtica i la fantasia per damunt dels continguts més *hard* de la ciència-ficció. És clar que el destinatari del producte influeix decisivament en el plantejament de l'autor.

***5 por Infinito* va ser editat conjuntament amb *Delta 99* de Carlos Giménez, un altre clàssic del còmic espanyol. De fet, els primers episodis comptaren amb la ploma i el pinzell de més d'un dibuixant, un grup d'amics conegut com el Grupo de la Floresta, que compartien taller a l'indret d'aquest nom.**

Concretament, l'episodi inicial titulat "Miedo" va ser fruit de la col·laboració entre Esteban Maroto, que va fer el guió i esbossava les pàgines, amb Ramon Torrents, encarregat de les figures femenines, Adolfo Usero que feia els personatges masculins, Luís García que feia el cap de l'alienígena i Suso Peña que tenia cura dels fons. Aquests dibuixants van anar, posteriorment, dedicant-se a d'altres feines i la sèrie es deu, exclusivament, a Maroto a partir del cinquè episodi.

Una bona ocasió per a recuperar i conèixer un dels còmics que, pel seu disseny i la seva innovació gràfica, va significar la recuperació de l'empenta editorial del sector. El còmic havia estat plantejat per a ser venut a diferents països, cosa que va aconseguir de manera quasi immediata.

TS

TECNOCIÈNCIA EN FICCIÓ

Karel Capek (Txèquia 1890 - 1938) és l'autor de l'obra teatral *Vec Makropulos* (1922, *El cas Makropoulos*) que va servir de base per al llibret de l'òpera de 1926 i del mateix nom de Leoš Janáček. És més conegut en el món de la ciència-ficció per *Rossumovi univerzální roboti* (1920), novel·la que infantà el terme "robot". Primer president del Pen Club txec i activista antinazi, fou especialment lúcida a l'hora de denunciar els vincles del totalitarisme i el control de la tecnociència.

La novel·la *Krakatit* (1922, *La krakatita*), posats a fer la feina lletja de posar etiquetes, és més inscrivible al gènere de les distopies que al de la ciència-ficció, per molt que hi hagi més d'un manual que insisteixi que en

aquesta obra s'anticipen les explosions nuclears. Explica la història de Prokop, un enginyer que descobreix el poder que una sal d'un metall pesant que no s'anomena, la krakatita, que és capaç d'alliberar l'energia interna de qualsevol matèria quan hi interaccionen determinades ones electromagnètiques. Arran d'un accident al laboratori, perd el senderi i passa, sense ser-ne conscient, la fórmula a un condeixeble força cràpula. Aleshores comença una recerca i fugida amb governs, princeses, anarquistes i especuladors intentant apoderar-se del secret.

Com en el cas de Verne, Capek no anticipa res, sinó que extrapola i estén els coneixements disponibles. A l'època que escrigué *Krakatit*, Rutherford ja havia publicat el gruix dels seus treballs i les ones hertzianes eren la gran novetat. Val a dir que Capek no amaga les seves fonts:

-He desintegrat la matèria -va dir Prokop. Plini no va dir res-. En efecte, és d'aquesta manera. Tot es desintegra, oi? La matèria és fràgil. Però jo faré que es desintegri de cop, bum! Una explosió, entén? En trossos. En molècules. En àtoms. Però també he desintegrat àtoms.

-És una pena -digué Plini, circumspecte.

-Per què... una pena?

-És una pena trencar el que sigui. Fins i tot un àtom. Bo, continuï.

-Jo... desintegraré l'àtom. Sé que Rutherford ja... Però això fou només una mostra amb radiació, sap? No és res. Això s'ha de fer en massa. Si vol, faré explotar una tona de bismut; farà saltar el món en mil trossos, però és igual.

El director txec Otakar Vávra va fer el 1949 una versió cinematogràfica de la novel·la, i encara en va fer una altra amb el títol de *Temné slunce* (Sol fosc) el 1982.

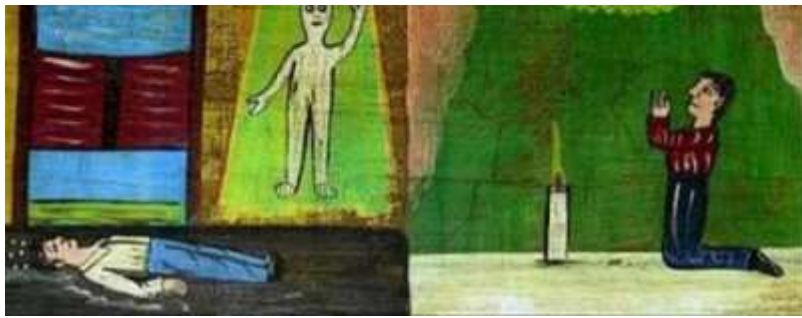
Jordi Font-Agustí

OPINIÓ

Exvots, ciència-ficció i cultura popular

Quan fa uns quants anys l'Enciclopèdia Catalana va publicar el *Tradicionari*, una obra gruixuda en uns quants volums que en alguna certa manera va voler ser

l'actualització del *Costumari* de Joan Amades, hi va incloure un capítol dedicat a la ciència-ficció: així donava testimoniatge que molts dels emblemes del gènere, o de la tecnociència que s'hi

associa, ja pertanyen al patrimoni popular. Hi trobàvem des de papers d'embolicar taronges valencianes marca Sputnik fins a vestuari de *Star Wars* inspirador de disfresses carnavalesques o de guarniments de festa major.

El juny de 2010 Ricard Mas, al suplement de Cultura de l'“Avui”, dedicava un article sobre imatge gràfica a la pervivència de les mostres gràfiques de la religiositat popular a l'Amèrica Llatina, singularment estampes de delinqüents redimits actuals, a Veneçuela, i exvots, a Mèxic, aquests sovint en un to imaginatiu, irreverent i creatiu.

Ricard Mas n'esmentava algun exemplar entre nosaltres, com l'exvot que Picasso va pintar per encàrrec d'Utrillo després que el crític se n'hagués sortit d'un accident automobilístic, o el de Rusiñol que hi ha al

Cau Ferrat de Sitges, en què un jugador del set i mig agraeix a la Mare de Déu que li hagués facilitat les cartes que necessitava en una jugada compromesa.

El juny d'aquest any la cantant mexicana Lila Downs va actuar a Girona per presentar un disc, *Pecados y milagros*, títol que la cantant explicava que havia tret del pintor d'exvots Alfredo Vilchis.

Alfredo Vilchis, nascut al barri de Tacubayo, de Mèxic DF, i Selva Prieto Salazar, nascuda a El Salvador però també resident des de petita a la capital mexicana, són

dos pintors d'exvots que posen la tècnica de la vella pietat popular al servei d'històries imaginatives actuals, moltes de les quals de ciència-ficció, com podem veure a les imatges que hem pescat a la xarxa:

Al d'Alfredo Vilchis, el senyor Salinas Cruz agraeix a sant Martí de Porres que li hagi salvat la vida després que el va tombar un marcià quan sortia de la cantina d'en Fermín Luna Zambrano el 9 de març de 1987; Selva Prieto explica el cas de la noia que al pou dels desigs va demanar de ser la xicoteta més popular i a partir d'aquí li van començar a sortir pretendents alienígenes, però gràcies a la Mare de Déu de Guadalupe, que viu a Zapopan, també va arribar en Rubén, un noi encantador, i van poder anul·lar l'efecte del pou; i en un altre exvot explica que quan anava a missa amb la seva amiga Dorotea les van seguir dos marcians, elles es van refugiar a l'església i van resar a la Mare de Déu de San Juan perquè no els passés res, i quan van sortir havien desaparegut els marcians, que s'havien endut l'aviram del poble i el canari del rector, però ningú no va prendre mal.

L'exvot, un altre art gràfic popular on ha entrat la ciència-ficció, o que ha entrat a la ciència-ficció.

amj

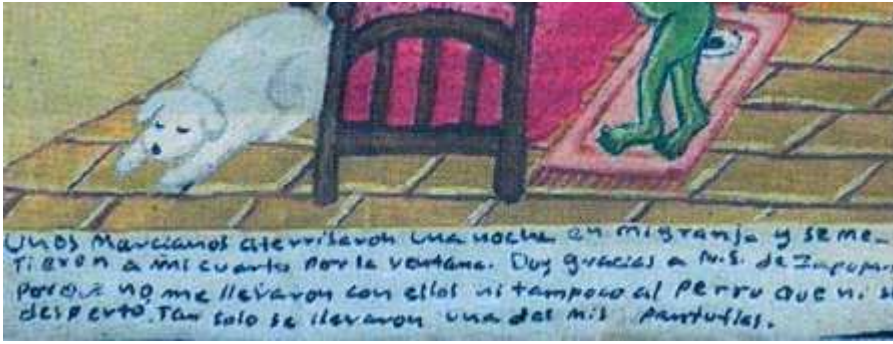
(22-VII-2011)

RELAT

Abducció

La dona, molt alterada, es va presentar a la comissaria per denunciar que uns extraterrestres havien envaït el seu dormitori per abduir-la, juntament amb el gos, però gràcies a la intercessió de la Mare de

Déu de Zapopan (Jalisco) els havia plantat cara i els invasors només se li van poden emportar una sabatilla. El comissari, perspicaç, només observant la dona i el

gos, ja va deduir que l'única cosa que realment podia haver interessat els extraterrestres era la sabatilla. Així va ser com els terrícoles van iniciar l'enriquidora relació amb les civilitzacions extraplanetàries recol·lectores de sabatilles. Enriquidora sobretot per als industrials i artesans espartenyers de la Vall d'Uixó.

amj

(14-VII-2010)

(Il·lustració: exvot de Selva Prieto Salazar)

BESTIOLES GALÀCTIQUES

del Manual de Supervència Estel·lar d'en Jordi Gort

Els groutolls (*Pseudopulex pallidus*), éssers alats amb caràcters d'insectoide provinents del sector 558, es van especialitzar en la música per a piano terrestre, instrument del qual van esdevenir autèntics virtuoses, encara que algunes diferències físiques -com els seus només quatre dits a cada mà- van obligar aquestes criatures a crear un mètode

**totalment nou d'interpretació adient a les
seves característiques...**

**del Manual de Supervivència Estel·lar. Ref.:
qiu337t09**

Recordeu que la sortida del número 30 coincidirà amb el començament de l'hivern.